

SLOVENSKI GOSPODAR

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Če želite se plačati od enostopne petivrtne za enkrat 24 vin., ali kar je isto, 1 kvadratni centimeter prostora stane 16 vin. Za večkratno ogledni primerek popust. V oddelku „List ljudstvu“ stane beseda 5 vin. Parče in zahvale vsaka petivrtstva 24 vin., izjave in Postano 36 vin. — Inzerati se sprejemajo do tista opušča. — Nemprije reklamirajte se po listu.

Stariši, ali vam ni žal otrok?

Svet je nekdanj občeudoval pobožnost slovenskega ljudstva, zaupljivo bogoudanost naših mož in žen, nemajno vernost naših mladeničev, nedolžno ljubezen božjo naših deklet, globoko krščansko odgojo naših otrok. Vojska je zadala rane našemu verskemu življenju. A te rane celijo. Med ljudstvo pa prihajajo stranke s protikrščanskimi načeli. A ker vedo, da je ljudstvo še preventno in prekrščansko, da bi se priklopilo sovražnikom vere, hočejo s silo zakona iztrgati ljudstvu najdražji zaklad: krščansko odgojo otrok.

Svobodomiselni, veri in Cerкви sovražni „Prosvetni odbor“ v Beogradu je izdelal nov šolski načrt in ga poslal narodu v presojo. Novi šolski načrt je protiverski in proticerkveni in javno razžaljenje našega vernega in Cerкви udanega ljudstva. Le poglejte: Na srednjih šolah, realkah in gimnazijah, je bil dozdan veronauk v vseh 7 oziroma 8 razredih. Novi šolski načrt milostno dovoljuje veronauk le v nižjih razredih srednjih šol, v višjih razredih pa hočejo veronauk popolnoma odpraviti. Kje bo našel dijak višjih razredov, ki njegovo razburkano dušo mučijo verski dvomi, kje bo našel odgovor na najvažnejša življenjska vprašanja, če ne v veronauku? Kje bo dobil doraščajoč mladenič, ki se v njem vzbujajo nevarne strasti, kje bo dobil oporo in pomoč v mladostnih bojih zoper nenravnost, če ne v resnicah in milostih krščanstva? In v tej dobi hočejo protikrščanski svobodomiselci dijaka odtrgati od vsakega verskega upliva! Stariši, ki ste poslali nedolžne, z verskim duhom prešinjene sinove v srednje šole, ali boste k takemu protiverskemu šolskemu načrtu molčali?

V ljudskih šolah je dosedanji šolski na-

črt ukazoval, da mora biti pouk versko-nraven. Novi načrt liberalcev pa povdarja, da se morajo otroci vzgajati le narodno in moralno (nravno). Kaj je moralna vzgoja brez vere, brez božjih in cerkvenih zapovedi? Morala (nravnosti), ki nima za podlago vere, sploh ni mogoča! Saj ne priznava Boga, ki nas bo sodil! Ne veruje v neumrjčenost duše, ki bo nekdanj prejela za svoja dela ali večno plačilo ali večno kazen! Moralo brez vere si vsakdo misli po svoje: razuzdanec misli, da je moralno, če živi razuzdano; o-deruhu in verižniku je moralno, če odira in goljufa; po svoje si misli moralo surovež, tat, pijanec in prešestnik. Novi šolski načrt sicer še pripušča verski pouk v šoli (ni pa rečeno, v koliki meri); toda kaj opravi najboljši katehet, če pa sme učiteljstvo pridigovati čisto drugačno moralo kot katehet!

Novi šolski načrt hoče vzeti Cerкви popolnoma vsak vpliv na šolo in proglašati neodvisnost šole od cerkvene oblasti. Izključuje zastopnike Cerkve iz krajnega šolskega odbora (dosedanega krajnega šolskega sveta), iz okrajnega šolskega odbora (okrajnega šolskega sveta) in iz pokrajinskega (deželnega) šolskega sveta; tudi pri ministrstvu prosvete nima Cerkev nobenega zastopnika. Kar so še priznavali Cerкви dosedanji zakoni, to ji hoče novi šolski načrt vzeti. Povsod je Cerkev imela svoje zastopnike, v krajnem, okrajnem in deželnem šolskem svetu, da je mogla uveljaviti tisto malo vpliva, ki ga ji je bila avstrijska liberalna zakonodaja še pustila. Novi šolski načrt pa brezobzirno meče Cerkev iz šole. Novi šolski načrt seveda tudi nikjer ne omenja, da ima Cerkev pravico določevati, kako se naj otroci udeležujejo službe božje, prejemajo sv. zakramente itd.

Tudi starišem liberalni šolski načrt ne daje prav nobenih posebnih pravic pri vzgoji otrok. — Starši imajo prvo dolžnost in pravico, določiti vzgojo svojim otrokom. Država sme sicer zahtevati, koliko znanja si mora otrok za življenje pridobiti, nima pa

pravice, urejati šolske vzgoje brez starišev ali celo proti volji starišev! Po novem šolskem načrtu morajo stariši sicer nositi vse stroške za zgradbo šole in učiteljskih stanovanj, za popraviljanje, za kurjavo, ki jo rabijo šola in učitelji, za plačo šolskih slug, stariši morajo dati na razpolago tudi zemljišče za šolo in šolsko dvorišče ter igrišče, za šolski vrt itd. Toda besede pri šoli stariši nimajo nobene! Ljudstvo trpi, plačaj in molči! Dosedaj je obstajal krajni šolski svet, v katerem so bili večinoma zastopniki starišev. Imeli so pravico, izmed učiteljev-prosilcev izbrati tri, od katerih enega je potem oblast imenovala za učitelja dotičnega kraja. Po novem liberalnem načrtu pa ima glavno besedo pri vzgoji država in ta nastavi učitelje, kakoršne sama hoče, četudi brezverneže. Tako so verni stariši prisiljeni dati svoje otroke tudi brezverskim učiteljem v vzgojo. Po novem načrtu pa krajni šolski svet nima druge pravice, kakor da se posvetuje, kako bo plačeval in vzdrževal šolo. — V okrajnem šolskem svetu imajo stariši čisto malenkostno zastopstvo, veliko večino imajo razni gospodje u-radniki, ki niti ne poznajo razmer na kmetih. In vendar je ogromna večina ljudskih šol na kmetih. V pokrajinskem (prejšnjem deželnem) šolskem svetu pa zastopnikov ljudstva, oziroma starišev, sploh ni.

Pred nekaj meseci so tudi na Bavarskem hoteli izrinuti veronauk iz šole. Tedaj so se katoliški stariši pod vodstvom svojih škofov, duhovnikov in krščanskih vzgojiteljev vzdignili in združili v močno zvezo, da branijo versko vzgojo svojih otrok. Stariši, krščanski stariši! Ali boste mirno prenašali, kako liberalni svobodomiselci rujejo zoper versko vzgojo vaših otrok? Vzdignite se kakor en mož, protestirajte enoglasno zoper nasilje protikrščanskega svobodomiselstva! Krščanski voditelji ljudstva, poučujte ljudstvo o tej zlobni, protiverski nakani, organizirajte med ljudstvom, po shodnih, društvi in vsepovsod glasne in ostre ugovore zoper ta brezvestni napad liberalnega

LISTEK.

B. 8.

Boljševizem na Madžarskem.

[Konec.]

Boljševiški kolovodje pa si niso stavili samo le oilja splošne morije in grozodejstev, lotili so se tudi agrarne reforme, razlastitve ogromnih veleposestev na Madžarskem. Vendar s to gospodarsko novotarijo so doživeli velikanski polom. Z agrarno reformo se je produkcija živil zdatno zmanjšala. Državna pre-skrba prehrane je že koj v drugem mesecu Kunove vlade postala nezadostna. Vsled odreda delovanja državno prehranjevalnih uradov je izbruhnila nezno-sna druginja. Ogrska, kjer sta se tekom dolgovazne vojne še vedno cedila med in mleko izobilja, medtem ko so na Krasu, v Bosni ter Dalmaciji umirali ljudje lakote, ko se je našemu kmetu odmerjalo žito na grame, Ogrri pa ponujali po svojih hotelih zemlje in beli kruh, ta dežela neizčrpne obilice v prehrani, se je morala za boljševiške vlade na smrt boriti. Kmetje, ki so še sicer imeli nekaj žita, niso hoteli kljub vsem smrtnim grožnjam od strani vlade ničesar pošiljati v mesta. Razevelta se je le tihotapna kupčija. Sestra-dani meščani so vreli kar trumoma na deželo, plače-vali n. pr. jajca po 5—6 K komad, mast 1 kg po 300 do 360 K 1 kg, črešnje po 30—40 K. Ena krava se je prodajala pod roko po 15.000 K, ena gos po 1000—1400 K. Sladkor je stal 1 kg 140—160 K, 1 kg soli 20—30 K. Vse kazni revolucionarnih sodišč niso mogle ustaviti niti omejiti te strašne druginje, ki je bila posledica boljševiške agrarne reforme.

Pri vsej tej dragoči pa je še primanjkovalo na Ogrskem denarja, osobito drobiža. Vlada je naročila

šest vagonov železa za kovanje 20- in 10vinarskih železnih novcev, ker za ogrski papir ni prodal nihče nič. Pa finančni minister je sporočil v seji vladnega sveta, da stane državo kovanje enega železnega 20-vinarskega novca 35 v. To je bilo torej boljševiško finančno gospodarstvo! Pri vsej tej prehranjevalni in denarni bedi v boljševiški Madžarski so si polnili žepe vsi vladni krogi, ki so pri polomu zbežali v Nemško Avstrijo kot milijonarji.

Boljševiška vlada pa je na najvišji ukaz Kuna rekvirirala vse palače ogrskih plemenitašev, gradove in razkošna stanovanja bogatih meščanov. Vse te s silo izpraznjene prostore je odkazala v stanovanje delavcem. Tudi vsa letovišča, zdravilišča in kopališča so bila le nižjim slojem na razpolago. Zene delavcev so se pa pritoževale, da imajo preveč opravka s pospravljanjem teh bogato opremljenih stanovanj. Po cele dneve niso mogle prav nič drugega delati, nego ukvarjati se s pospravljanjem po pijanih delavcih razmetanih stanovanj.

Boljševizem pa je nadalje načel nasprotnik vsake narodnosti in ima tudi v svojem programu točko: Iztrebljenje narodnega čuta in zavesti. Udejevitev te programne točke je rodila tudi na Madžarskem v par mesecih svoj sad. Potihnilo in obmolnilo so narodne pesmi, narodne zastave so morali pre-barvati, povsod je zavihrala rdeča zastava krvi in smrti. Po šolah in zavodih, kjer se je poprej vcepjala mladini ljubezen do Boga, naroda in bližnjega, se je jelo netiti sovraštvo do meščanstva, otroke se je v ljudskih šolah učilo, da jim ni treba spoštovati svojih starišev, ker so ti itak dolžni in primorani skrbeti zanje. Deklice se je n. pr. iz 3. razreda vodilo v porodnišnice, kjer se jim je predavalo o spolnem občevanju. Otroke delavcev so podučevali in urili v jahanju. Te jahalne vaje je vodila baronica Eötvös, ki se je bila prelevila v strastno boljševikinjo. Pogled na te blede in sestradane otroke, ki so vsi prestrašeni hoptali po konjskih hrbtih in komaj čakali, da je minila

ura blaznega jezdarjenja, je bil pretresljivo žalosten. Vse te ponorele bedarije bi naj bile le nekaj nadomestek za odpravljene in strogo prepovedane verouk.

Glavna opora Kunove boljševiške vlade je bilo vojaštvo, takozvana rdeča garda. Vlada je oborožila vse tovarniške in rudniške delavce, iz teh je osnovala „delavske bataljone.“ S kmečkimi fanti, katere so tudi silili v vojske pri splošni mobilizaciji, se ni dalo dosti opraviti, veljali so za nezanesljive. Pri rdeči gardi na Ogrskem so bile odpravljene vse častniške in podčastniške šarže. Bodisi častnik ali general — moral je stopiti v rdečo gardo kot prostak. Plače so dobivali ti vojaki po 30 K dnevno. Razven tega pa so se še izplačevale državne podpore vsem članom družine, od katere je služil eden ud pri vojaki, na osebo po 100 K mesečno. Prehrana rdeče garde je bila preobilna, tudi opojne pijače, ki so bile civilistom — strogo prepovedane, delile so se med gardiste do živinske pijanosti in požrešnosti. Ako bi ne bil našel Kun in sodrugi tako močne opore na teh delavskih bataljonih, bi bil boljševizem vržen in pregnan že po par tednih. Držala ga je na vladnem stolu le vojaška družal.

Dasiravno je slavil boljševizem po ogrskih mestih svoje krvavo in opustoševalno zmagošlavje, na deželi se ni mogel vkoreniniti, ker je vlada kmetstvo ljudstvo pritiskala in izžemala s prisilno oddajo živil in živine. Kmetje so po nekaterih krajih rajši pokosili zeleno žito in ga pokladali živini, nego bi ga bili zrelega morali oddati boljševiškim prehranjevalnim uradom. Vsled tega je izbruhnila po mestih lakota, ki je strmoglavila žida Kuna in njegove čitutske rabeljne.

Že koj v prvih mesecih Kunove z ognjem in mečem vlade se je začelo pojavljati in leži na dan očitno ogorčenje nad boljševizmom, ki je obetal v začetku nižjim slojem nebesa, v resnici pa je tiral vso deželo v brezno propada in pogina. Bela Kun pa je imel za vse te pojave občeja nezadovoljstva čisto glu-

svobodomiselnosti na versko vzgojo naše mladine! — Stariši! Pogovorite se o tej zadevi s svojimi dušnimi pastirji in pošljite svoje ugovore zoper brezverski učni načrt Kmečki Zvezi (Tajništvo Kmečke Zveze je v Mariboru, Cirilova tiskarna), ki ima kot najvažnejšo točko svojega programa, da brani verske svetinjne slovenskega ljudstva!

Ljudstvo in ljudski zastopniki.

Ljudje živijo v državah. Države imajo dolžnost skrbeti za red in pravico. Državljeni pa imajo dolžnost, dajati državi davke, da more plačevati svoje uradnike in vojaštvo, ki naj vzdržuje red in mir.

Vsaka urejena država ima svoje postave, po katerih se morajo vsi državljani ravnati. Ako so postave dobre in pravične, je srečna vsa država, ako so krivične, je vsa država nesrečna.

Od tega torej, kakšna je zakonodaja, je odvisna vsa sreča ljudstva v državi. Kdo sme dajati postave? Nekdaj so jih dajali izključno cesarji in kralji in njihovi ministri. Če so bili kralji in cesarji ter njihovi svetovalci pravični in jim je bil blagor ljudstva pri sreči, so izdajali dobre postave. Če je bil kralj ali cesar krivičen in je gledal samo na svoj žep, da je imel sam in njegovi ministri dovolj denarja in blaga, za svoje podložnike pa se ni brigal, je bilo gorje po celi državi.

Sedaj so prišli drugi časi. Kralji in cesarji so v mnogih državah odstavljani in če se ponekod nahajajo, nimajo nobenih postavodajalnih pravic več. Sedaj ima vse pravice ljudstvo in njegovi zastopniki, poslanci. Kakoršne postave ti zastopniki ljudstva napravijo, take imajo tudi veljavo.

Kakor so nekdanje kralji in cesarji lahko dajali dobre ali slabe postave, če so bili sami dobri ali hudobni, je tudi sedaj pri poslancih. Če se je ljudstvo otreslo prevelikih cesarskih in kraljevskih pravic, s tem se ni rešilo samo sebe. Namesto slabih cesarjev ali kraljev, ki bi zanj delali krivične postave, lahko ima slabe poslance, pa ne enega, ampak na stotine.

O francoski zbornici in sedanjih francoskih poslancih je nekdo rekel: „Poprej smo imeli le enega kralja, ki nas je drl in izkoriščal, sedaj imamo pa petsto kraljev. Smo še torej veliko na slabšem.“

Kar velja o francoskih poslancih, da so ljudstvu kralji, ne pa njegovi zastopniki, velja tudi o naših jugoslovanskih poslancih. Nobeden izmed njih ni izvoljen od ljudstva, ampak stranke so jih same poljubno izbrale in zapisale kot poslance. Stranke pa niso ljudstvo. Mnogo je bilo zapeljanih pri zadnjih volitvah, sedaj so se jim pa oči odprle in bi zdaj gotovo glasovali z drugo, boljšo stranko. Tudi so nekatere stranke v stari Avstro-Ogrski zmagale pri volitvah z umetnimi sredstvi in vsled tega ne predstavljajo volje ljudstva. Tako se n. pr. sedaj vsakdo s žudenjem vprašuje, odkod je dobila zloglasna advokatska stranka demokratov toliko poslancev, da ima skoro večino v Narodnem predstavništvu. Demokrat-

ska stranka se je rekrutirala iz nekdanje stranke hrvatsko-srbske koalicije, ki je le po spletkah, ne pa po ljudski volji prišla do večine v hrvaškem saboru. Bili so v tej stranki sami ljudje, ki so iskali samo le lastni dobiček, po večini advokate, ljudstvo pa jim je bilo deseta briga. In sedaj sedijo vsi v demokratični stranki, pod krinko največjih ljudskih prijateljev se tepejo za ministrske sedeže in najbolj mastno plačano mesta v Jugoslaviji, narod pa trpi in plačuje res ogromne davke. S temi hrvatskimi in srbskimi židi, kapitalisti in vojnimi dobičkarji so se združili i naši liberalci. Nekdaj v stari Avstriji so imeli enega drž. poslanca, sedaj jih imajo sam Bog ve na kakšen način — deset, torej samo za pet manj kakor ljudska stranka, ki so ji nekdanje pripadali vsi slovenski poslanci v državnem zboru na Dunaju.

Iz tega, ljudstvo, lahko sprevidiš, kakšne zastopnike da imaš. Niso od tebe izvoljeni, zato ne zastopajo tudi tvojih pravic, temveč svoje žepce. Vlado ljudstva bi naj imeli, imamo pa vlado sebičnih, gospodstva- in častiželjnih ljudskih izkoriščevalcev in pivjavk. Kako dolgo še bomo trpeli in prenašali te ljudske zapeljivce?

Kakor so nekdanje bili lahko dobri ali slabi kralji in cesarji, ki so ljudstvo vladali z dobrimi ali slabimi postavami, tako bodo zanaprej ostali dobri ali slabi poslanci, ki bodo ljudstvo tudi vladali z dobrimi ali slabimi postavami.

Ljudstvo, pri prihodnjih volitvah boš imelo priliko izbrati med dobrimi in slabimi poslanci, ko boš izbiralo med krščanskimi in protikršćanskimi poslanci. Zato iztegni roko po sreči ali — nesreči.

Samostojna Kmetijska Stranka.

„A Bog je kmetu glavo dal,
da b' goljufijo brz spoznal.“

Stara pesem.

Kmetov je v naši državi 80%, to se pravi, na sto prebivalcev je osemdeset oseb, ki se pečajo s poljedelstvom. Torej sklepa Samostojna Kmetijska Stranka: 1. vsi kmetje naj se združijo v svojo lastno stanovsko stranko; 2. voditelji te stranke naj bodo samo kmetje, ki dejansko poznajo kmetijske potrebe in bolečine; 3. delajo naj izključno za kmetijske koristi. To so, če sem prav razumel, glavne in temeljne točke tega evangelija.

Sedaj pa prosim, da nekoliko pomislite z menoj:

Vzemimo, da res vsi kmetje vstopijo v Samostojno Kmetijsko Stranko, bi dobila ta stranka 80% poslancev v novi državni zbor. Ako bo štel novi državni zbor kakor sedanji 280 poslancev, jih bo dobila kmetijska stranka 224. Vzemimo, da ostane stranka edina, da ne bo v nji nobenih osebnih nasprotstev in tudi nobenih stvarnih nasprotstev, da se bo n. pr. zastopnik srbskih velikih kmetov iz Banata popolnoma

ujemal s siromašnim pridelovalcem vina in olja v južni Dalmaciji, mohamedanski beg iz Bosne s hrvaškimi revežem, naš pohorski posestnik gozdov s črnogorskim na pol ovčjem pastirjem in na pol revnim poljedelcem. Po mojem mnenju bo to jako težko, ker beseda kmet ali poljedelec je zelo raztegljiva in nedoločena. Poljedelec je grof Szapary v Murški Soboti, kakor naš kmetič, ki ima n. pr. hišico in nekaj polja, katero mu obdeluje žena z manjšimi otroki, sam se peča vrhu tega s črevljarijo, starejši sin hodi v tovarno, ena hči služi v mestu kot blagajničarka, drugi sin je ravnokar postal oficijal pri sodniji. Ali boste ta dva: grofa Szaparyja in takega kmeta tudi sprejeli v kmečko stranko? Kako boste potegnili mejo med kmetom in nekmetom? Če boste sprejeli v vašo stranko vsakega, kdor se sploh peča s poljedelstvom, bo zavladala v stranki razlika gospodarskih naspromptij, ki bo večja, kakor je v katerikoli stranki sedaj.

Toda pustimo na stran vse take pomisleke! Vzemimo, da bo vaša stranka v novem drž. zboru res močna 224 mož in da bo v nji vladala popolna edinost. Jaz verujem popolnoma v razum in poštenja našega kmeta in torej tudi računam z dejstvom, da bodo ti poslanci sami razumni in pošteni možje. Kaj potem? Stranka bo morala prevzeti vladoto, to se pravi, imenovati bo morala ministre. Recimo: Jože, ministrski predsednik; Janez, minister notranjih zadev; Nace, vojaštvo; Peter, zunanje zadeve; Pavel, denar; Miha, železnice; Tone, kmetija, Lipe, rudarstvo; Jurij, pošta itd. Vsi so jako razumni in pošteni možje.

Toda za taka mesta ni dovolj, da je človek pošten in razumen, treba bi bilo zelo velikega razuma, poleg tega pa tudi strokovnega znanja. Slednjic res ni potreba, da bi n. pr. železniški minister razumel, tudi, kako se gradi most, vozi vlak, postavljajo znamenja itd. Službo opravljajo uradniki in železniško osebje, vendar mora minister imeti jako veliko izobrazbo, predvsem splošno izobrazbo, da zna presoditi ljudi in razmere, a tudi nekaj posebnega strokovnega znanja. Tudi tovarnarju ni potreba, da bi se razumel na vsak stroj in na delo v tovarni, a vendar mora imeti precejšnjo splošno izobrazbo, da zna nastavitvati uradnike in vse voditi in odredjevati. Priznam, da se tudi med kmečkim stanom lahko dobe izobrazbeni in za ministere sposobni ljudje. Toda za tako odločilna in vodilna mesta ni lahko najti pripravnih in sposobnih mož. Sploh smo zelo revni na velikih talentih in to revščino čutimo zelo silno. Ako se postavimo na načelo, naj vsa taka mesta — od poslancev do ministrov — zasedejo samo kmetje, bo revščina še večja, izbira bo manjša in vsled tega bo še težje najti sposobnih mož.

Toda vzemimo vedno vse najboljše. Recimo torej, da je res zmagala Samostojna z velikansko večino, zasedla vsa vodilna mesta v državi in pričela izvrševati svoj program. Tedaj bo pa stala pred nalogami, ki bodo čisto izven njenega programa. Pravi, da hoče skrbeti samo za kmečke zadeve, a tu bo vprašanje zunanje politike, ki bo za našo državo silno važno. Dalje vprašanje valute, ki je tako silno te-

ha ušesa in oslepele oči. Ves up je stavljal na njemu udano rdečo gardo, ki bi naj premagala vedno globokeje v Madžarsko prodirajočo rumunsko armado in se združila z ruskimi boljševiki, ki so zagotavljali Kunu finančno in gospodarsko od pomoč. Pa, hvala Bogu, ves ta račun so prečrtali Kunu Rumuni, ki so premagali rdečo armado ob reki Tisi in začeli obkoljevati gnezdo ogrskega boljševizma — Budimpešto. Ko je pa slednjič izprevidel očka Kun, da je strit ves boljševiški oboroženi čapor, je še enkrat zbral svoje vladne somišljenike okrog sebe, proklinjal njih bojznost, slabost in strahopetnost, nato pa se naslonil na svoj prestol in se bridko zjokal na boljševiških razvalinah. Jokali in plakali so z njim tudi njegovi vladni pomagači in sodrugji, nato pa na tihem pobegnili iz Madžarske v Nemško Avstrijo, kjer so jih prijeli in jih držijo zaprte do danes.

Te vrste sem pa napisal slovenskemu ljudstvu v poduk in svarilo, da samo vidi, kakšna da so bila boljševiška nebesa na Madžarskem, ki so pogreznila celo deželo v pekel trpljenja, lakote in gotovega pogina, da je niso rešili peklenskega boljševizma — Rumuni.

Vinko Lovrenčič:

Op petletnici.

Ko so ljudje živeli po več sto let, so lahko obhajali stoletnico, v naših mehkužnih časih pa se zadovoljimo že s 25letnicami, starejši obhajajo tudi petletnice. Ker se tudi jaz prištevam poslednjim, bodi mi dovoljeno spominjati se petletnice posebne vrste.

Prikimal je 3. kimovec leta 1914. Ze celih 14 dni so se zbirali nad tesno Dravsko dolino temni oblaki, ki so jih izhlapelava gorka nemčirska sreca — polna srda in gnjeva do vsraga, kar je čutilo količkaj

slovenski. In tresk — udarilo je! „Dober večer, gospod“, me pozdravi izpod avstrijsko-nemške pikelhavbe znani glas marbrško-ke varuha pravice. Ker se je v njegovi družbi nahajal tudi vrlo-nemškutarški občinski predstojnik in ker je moj sosed v duhovniški suknji tudi že zamenjal svoje navadno bivališče z letoviščem v Gradcu, sem takoj vedel, da me ne čaka nič kaj razveseljivega. Toda ostal sem pri dobri volji. „Bog daj!“ mu korajžno odgovorim, „kaj bo pa novega?“ — „A nič posebnega, naročeno mi je samo, da pregledam in preiščem vaše stanovanje.“ Glej ga, spaka, mislim, začetek je izvršten. „O, prosim le, je vse na razpolago!“ Preiskava je trajala kake ¼ ure in našel se je korpus delicij: ena stara pridiga (slučajno ne moja) in seveda koroški vilajet. Cakam, kaj bo temu sledilo. „Gospod župnik, ne morem pomagati, morate iti z menoj!“ — „A tako? To bi mi lahko kar v začetku povedali, bil bi sedaj že pripravljen.“ Preoblečem se, orožniku ponudim v plačilo za njegov trud nekoliko kruha in vina, župana naprosim za voz (ki mi ga je prav rad dal) in tako smo jo odfurali — na to rajžo žalostno.

Potoma smo se še pri neki zagrizeni nemčurski gostilni (katero sedajna vlada jako ščiti, zakaj, bo se še morda izvedelo), pokrepčali z nekaj kupicami vina (kar se je seveda iz gole človekoljubnosti denunciralo od takrat baje tam navzočega slovenskega častnika), in kmalu sem bil v svojem novem začasnem domovju, v ječi marbreški. Vrata se zapro, ključji zarožljajo in zdaj, revček, premišljuj, kaj si zakrivil, da so te bacnili med razbojnike.

Noč je minila brez spanja, bila je silno dolga. Drugo jutro, bilo je prvi petek v mesec (ki smo ga vedno obhajali doma prav slovesno), prikaže se bradač ječar s skromnim zajuterkom in zopet izgine. Zopet sam. O ta grozna samota v takih prostorih, kako stre človeka! Pri slabotni svetlobi sem opravljal svoje duhovne molitve, ker to edino so mi pustili, čim

so mi denar, uro, nož in kar je še bilo nevarnega, pobrali in shranili za boljše čase. A tudi molitev ni šla ko konca, vrgel sem knjige na prično, zraven še samega sebe in začel premišljevati, kako se bo ta-le presneti hec končal. Zopet vstanem in vznemirjen hodim po poltemnem prostoru. Da si nekoliko skrajšam čas, prisluškujem precej glasnim pogovorom v sosedni ječi in izvedel sem marsikaj zanimivega, iz tega pa tudi sklepal: Če hočeš koga pohujšati in ga priučiti hudodelstvu, pošlji ga v ječo, kjer se nahajajo skupaj različni zločinci. Opoldne dobim prav petkovo kosilo — seveda na svoj račun. In zopet čakam nestrpnost, kdaj bom rešen tega nevdržnega stanja.

Po dolgih štirih urah se odpro vrata, pred mano stoji orožnik, seveda Slovence, od avstrijsko-nemčursko-žendarmerskega duha še nepokvarjen fant, doma iz bogatih Haloz, ki mi je bil že poprej dobro znan. Bil je določen, da me povede v Gradec. Salamiš! Nič me ni razveselila ta novost, pa hočeš, nočeš, zločinec nima pravice braniti se. Moj angel varuh me spremlja skozi polja, da se izogneva radovednim špibirgarjem, ki jim je srce poskakovalo veseleja, da je domovina rešena zopet enega sovraznika, enega „vereterja.“ A zasedli so naju. Tu so se pokazale prve ovetke protestantovsko-nemške kulture. „Lejte, že ženejo f...., mi gremo proč od Rima itd.“

Na kolodvoru je že čakala cela vrsta radovednežev, a menda me niso spoznali. Prvikrat v svojem življenju sedem brez listeka v „ekstrakupe“ za eskortiranec, prvikat se vozim brezplačno. Cutil sem se čudno povišanega, menil sem, da sem najmanj kakšen državni poslanec, a veliko več, ker se legitimacije mi ni bilo treba pokazati, mojo legitimacijo je že nosil orožnik na rami. V odkazanem kupeju sta bila že dva takšna izdajalca v spremstvu dveh orožnikov (možaka sta bila posestnika iz bližine Slovenjgradca).

(Konec prihodnjič.)